

Chestionarul Verde

Analiza răspunsurilor colectate în urma
consultării publice pentru Arad, Lugoj,
Reșița și Timișoara

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

În perioada 20 Decembrie 2022 – 28 Martie 2023 a avut loc conform Obiectivului 2.3, consultarea publică on-line prin care am dorit să susținem ideile discutate în cadrul workshopurilor realizate în toamna anului trecut dar și unele intervenții viitoare, venite din partea cetățenilor. Practic, această consultare poate ajuta administrația locală din orașele partenere în acest proiect pentru a justifica și fundamenta diferite intervenții de investiții în orașe verzi, dar poate arăta și care este starea de spirit a cetățenilor în ceea ce privește conceptul de smart cities și de reducere a amprentei de carbon. Sunt interesant de urmărit și unele propuneri venite din partea cetățenilor și faptul că majoritatea celor intervievați consideră că schimbările climatice reprezintă o problemă și că majoritatea dintre ei vor să se implice într-un mod sau altul.

Modalitatea de promovare a chestionarului a urmat o metodologie experimentată de organizația noastră și în trecut, în cadrul altor proiecte. Primele 2 săptămâni chestionarul a fost promovat prin rețelele UrbanizeHub, colaboratorii noștri și liderii din sectorul ONG din cele 4 orașe, dar și de organizațiile care au participat la workshopurile din toamnă. Apoi, în a doua perioadă a promovării chestionarului, am apelat la paginile de social media ale partenerilor din administrație, primăriile celor 4 orașe: Arad, Timișoara, Reșița și Lugoj; dar și primarii celor 4 orașe. De asemenea primăriile celor 4 orașe au trimis comunicate de presă spre mass-media locală pentru a promova chestionarul și proiectul.

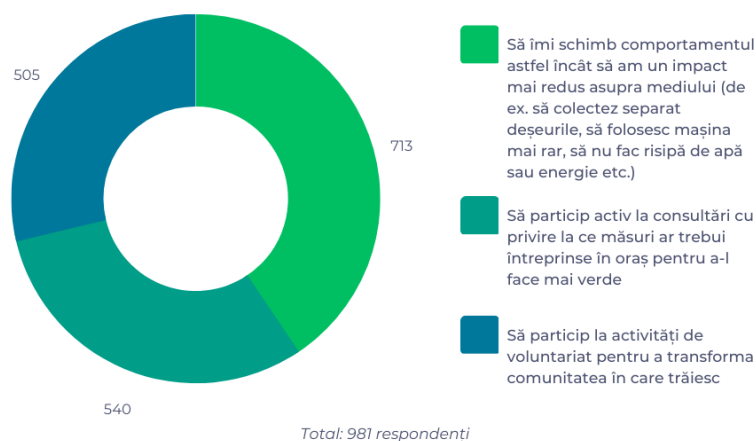
În decursul a 15 săptămâni, chestionarul verde elaborat de experții UrbanizeHub, a strâns 977 de răspunsuri, acesta fiind un număr de răspunsuri peste obiectivul preconizat în proiect, unde propuneam 600 de cetățeni care să răspundă la chestionarul verde. Este un număr neașteptat de mare, având în vedere faptul că întrebările au fost destul de tehnice și grele, iar perioada de timp de completare a chestionarului varia între 10 și 15 minute.

Printre cetățenii cei mai implicați din cele 4 orașe, municipiul Reșița este pe primul loc, cu un număr de 321 de răspunsuri, și anume 33% din răspunsuri venind de acolo. Pe locul doi este Timișoara, cu 258 de răspunsuri și anume 26,5% din cei intervievați. Lugojul are un procent de respondenți care e aproape de Timișoara (având în vedere și diferența de mărime dintre populațiile celor două orașe) putem spune că implicarea lugojenilor este considerabil mai mare decât în orașul de pe Bega. 24,8% și anume 242 de persoane sunt cetățenii din Lugoj implicați care au răspuns întrebărilor legate de viitorul verde al orașului în care trăiesc. Arad este orașul din Vestul României care mai trebuie să lucreze la genul acesta de consultări și implicare a cetățenilor în procese decizionale. Este un mecanism probabil care nu a fost utilizat în mod frecvent de către administrația publică, și de aceea probabil nici comunitatea nu răspunde foarte pro-activ la acest gen de consultări. Doar 15,7% din cei care au completat chestionarul reprezintă Aradul, un număr de 153 de persoane, reprezintă probabil prea puțin pentru un oraș reședința de județ, cum este Aradul.

La întrebarea: **Dumneavoastră ați fi dispus să contribuiți direct la transformarea municipiului într-un oraș verde?**; 95,9% din cetățenii care au răspuns la chestionar, din toate cele 4 orașe, au răspuns afirmativ, asta arătând dorința oamenilor de a participa activ la transformarea orașului în care trăiesc.

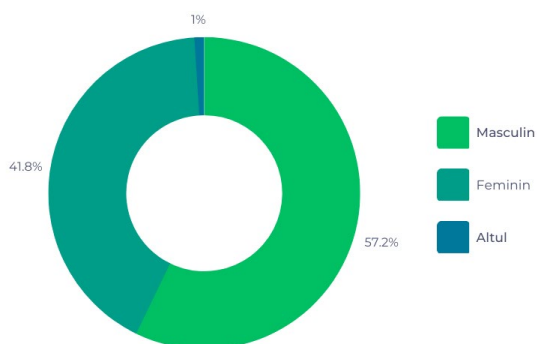
Să îmi schimb comportamentul astfel încât să am un impact mai redus asupra mediului (de ex. să colectez separat deșeurile, să folosesc mașina mai rar, să nu fac risipă de apă sau energie etc.) este dorința exprimată de 710 respondenți, și anume 76% din cetățenii celor 4 orașe, iar alți 536 de respondenți au votat pentru **Să particip activ la consultări cu privire la ce măsuri ar trebui întreprinse în oraș pentru a-l face mai verde**, deci în procent de 57,4% din cetățenii celor 4 orașe. 501 dintre cei care au răspuns la chestionar și anume 53,6%, au răspuns că sunt dispuși să participe la activități de voluntariat pentru a transforma comunitatea în care trăiesc.

DISPONIBILITATEA LA IMPLICARE A RESPONDENȚILOR

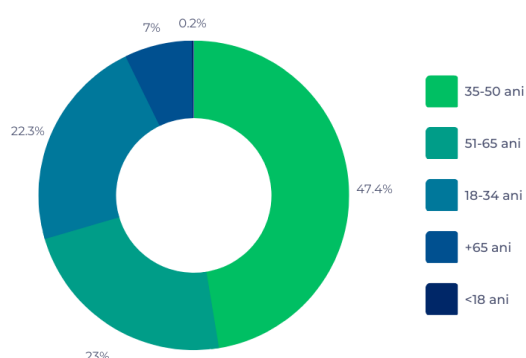

57% din respondenți au fost de sex masculin, iar 42% de sex feminin, iar vârsta preponderentă a cetățenilor care au completat chestionarul a fost între 35-50 de ani, și anume 47,6% din cei care au completat. 225 de răspunsuri au venit de la persoane între 51-65 de ani, și anume 21,3%, iar numărul tinerilor între 18-34 de ani care au răspuns la chestionar a fost de 216, și anume 22,2%.

GEN

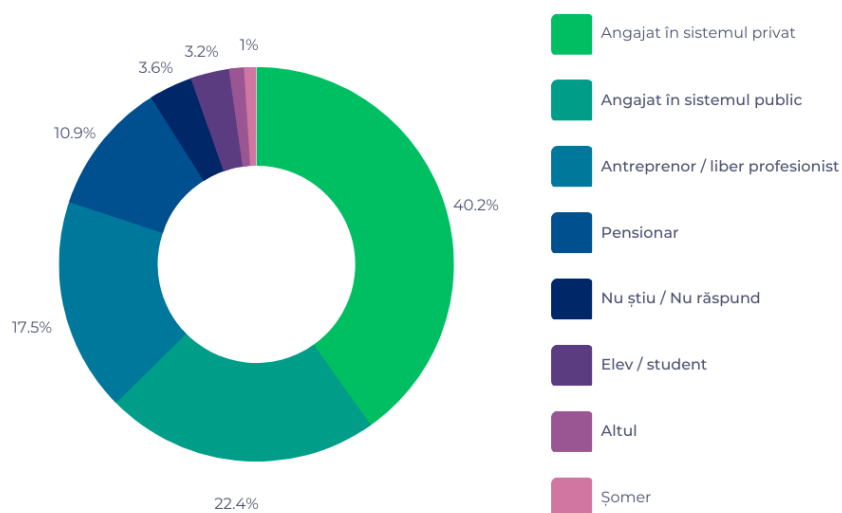

VÂRSTĂ

În ceea ce privește ocupația celor care au răspuns la chestionar, 40,3% din cei care au răspuns la chestionar lucrează în sistemul privat (393 de persoane), 22,5% (219 persoane) în sistemul public, 170 de persoane sunt antreprenori și liberi profesioniști (17,5%), 107 pensionari (11%), 31 de elevi/studenți (3,2%) și 8 șomeri (0,8%)

OCUPAȚIE

Analiza pe fiecare oraș în parte ne aduce rezultate similare legate de implicarea cetățenilor în procesul de tranziție la un oraș mai verde.

ARAD

Arad este orașul cu leadershipul administrativ cel mai pronunțat, ceea ce reiese atât din obiectivele strategice de dezvoltare cât și din răspunsurile cetățenilor.

Aproximativ 97% dintre respondenți sunt dornici să se implice pentru dezvoltarea verde a orașului. Modul de implicare se realizează prin schimbarea comportamentelor astfel încât să aibă un impact mai redus asupra mediului, participarea la activități de voluntariat și participare la consultări publice.

La nivel de implicarea cetățenilor, cea mai ridicată notă a fost acordată încurajării și recompensării comportamentelor ecologice ale cetățenilor și firmelor, 8,91. Foarte aproape, cu 8,85, pe locul doi se află sprijinirea campaniilor de voluntariat pe diferite teme relevante pentru transformarea verde, urmată cu 8,64 de înființarea unei platforme online de interacțiune cu cetățenii și derularea unor programe de bugetare participativă în care cetățenii să voteze proiecte verzi.

La nivel de educație, arădenii consideră foarte importante programele educative pentru copii și elevi (8,73), la mică distanță fiind cele dedicate adulților (8,69). De asemenea, a fost exprimată opțiunea pentru activități pilot cu scop de conștientizare a publicului larg cu privire la problemele de climă („Ziua Verde”, „Orașul pedalează”, „Ziua reciclării” etc.), nota acordată fiind 8,52. Au fost votate și întreprinderea de măsuri de sancționare a unor comportamente care nu sunt ecologice, crearea unui fond privat de către firmele locale și multinaționale care să susțină proiecte verzi pentru Arad și derularea de campanii în mass-media și social-media.

La nivelul Dezvoltării urbane Verzi, cetățenii își doresc planificarea unor trasee verzi-albastre de-a lungul apelor curgătoare și a lacurilor cu rol de promenadă, 9,24, și realizarea unor acțiuni reparatorii pentru cartierele deja existente, 9,22. La mică distanță ca număr de voturi se află regenerarea urbană a cartierelor de blocuri prin degajarea spațiilor ocupate de chioșcuri, garaje și mașini parcare necorespunzător și implementarea unor proiecte punctuale, cu costuri reduse dar impact vizibil pentru cetățeni (mobiliar urban de calitate, vegetație abundentă), 9,14.

La nivel de Digitalizare, respondenții consideră prioritară reducerea birocrăției și eliminarea timpului de așteptare prin folosirea de baze de date comune de către instituții și digitalizarea unor servicii, nota acordată fiind 9,28. În topul priorităților se află soluții smart pentru managementul traficului și încurajării mersului cu transportul public sau bicicleta (8,72), soluții pentru economisirea consumului de resurse utilizare pentru servicii publice (8,54), soluții pentru monitorizarea poluării și avertizarea populației (8,48), crearea unei platforme digitale verzi care să permită arădenilor să voteze implementarea de proiecte verzi și stimularea comportamentelor verzi ale acestora (8,47).

În ceea ce privește **managementul deșeurilor**, cetățenii din Arad demonstrează că sunt conștienți de chestiunea colectării eficiente și conforme a obiectelor și materialelor care nu mai sunt utilizabile. În topul preferințelor se află *Amenajarea unor centre unde să se poată duce deșeurile separate care nu se pot depune la punctele gospodărești sau nu pot fi preluate săptămânal din poartă în poartă (de ex. deșeuri din construcții/demolări, mobilier, electronice și electrocasnice, deșeuri textile etc.)*, nota 9,21 și *Colectarea, tratarea și reutilizarea apelor pluviale pentru sisteme de irigații, stropirea străzilor și alte utilizări*, cu 9,13. De asemenea, au fost votate măsuri sociale cum ar fi prevenirea risipei alimentare prin măsuri ca Banca de alimente (8,84) și măsuri verzi de valorificare a deșeurilor prin producerea de biogaz (8,81).

Cea mai mică notă din chestionar acordată de cetățeni a fost la capitolul de **mobilitate urbană**. Ideea de *Descurajarea deplasării cu autoturismul propriu pentru beneficiul și siguranța celorlalți utilizatori, prin măsuri coercitive (creșterea costului parării publice și rezidențiale, creșterea impozitului pentru anumite categorii de vehicule sau restricționarea pătrunderii în anumite zone din oraș cu autovehiculul personal)* a primit 7,01. Totuși, este cea mai mare notă acordată de cetățenii celor patru orașe dacă

luăm în comparație Timișoara (6,61), Lugoj (6,57) și Reșița (5,71). Toate orașele se confruntă cu problema mobilității motorizate ca primă opțiune de deplasare în rândul cetățenilor, însă în Arad putem observa că există dorință din partea oamenilor pentru a se deplasa și cu alte mijloace. Prioritatea numărul 1 pentru Arad cu 9,07 este *Încurajarea transportului public, prin extinderea, optimizarea și modernizarea acestuia (achiziția de vehicule nepoluante, creșterea frecvenței, menținerea unor prețuri acceptabile la bilete etc.) și încurajarea deplasărilor pe jos sau cu bicicleta/trotineta, prin accesibilizarea zonelor de tranzit și promenadă și prin creșterea siguranței utilizatorilor vulnerabili*, 8,9. Un punctaj ridicat au obținut și *Reorganizarea cartierelor după conceptul "orice ai nevoie la 15 minute de mers pe jos" și limitarea vitezei la 30 km/h în zonele rezidențiale pentru a reduce dependența de mașină și a crește siguranța rutieră* (8,57) împreună cu *Implementarea sistemelor smart de gestionare a traficului (senzori, semaforizări inteligente, baze de date cu trasee, vehicule autonome, IoT etc.)*, nota 8,56. Această ierarhizare demonstrează gradul înalt de conștientizare al publicului arădean legat de sustenabilitate și trendurile europene care pot fi mai facil adoptate de comunitățile urbane care își doresc orașe verzi și o calitate a vieții mult mai bună.

La nivel de eficiență energetică se observă că *acordarea de facilități fiscale pentru proprietarii care își reabilitează singuri clădirile* este o prioritate, având nota 9,25. Următoarele două măsuri considerate de interes pentru cetățeni sunt *Modernizarea iluminatului public prin crearea unui sistem inteligent și sustenabil de gestiune (dimming, LED și resurse regenerabile)*, 8,78 și *Realizarea de către autoritățile locale a unor facilități de producere a energiei verzi (parcuri eoliene, solare etc.) pentru alimentarea clădirilor și a echipamentelor publice*, 8,75. Cea mai mică notă a fost acordată către *Branșarea/rebranșarea clădirilor la sisteme centralizate de termoficare/răcire pe bază de energie verde*. Municipiile Arad și Lugoj au acordat notele 7,83 respectiv 7,86 către această idee, vizibil mai mari decât Reșița (6,54) și Timișoara (6,57), ceea ce demonstrează că există un grad înalt de conștientizare cu privire la poluarea generată de clădiri prin consumul energetic necesar încălzirii acestora.

Am primit 55 de propuneri de măsuri concrete din partea respondenților, altele decât cele prevăzute de noi în chestionar. Cetățenii sunt preocupați de calitatea spațiilor publice și numărul de parcuri din oraș. Au existat propuneri de implementare de acțiuni pentru *regenerarea urbană a grădinilor de scări de bloc*, creșterea gradului de siguranță pentru pietoni și bicicliști prin *extinderea infrastructurii velo și pietonalizarea unor artere*, dar și *valorificarea râului Mureș prin diferite mijloace*. Tot la capitolul de spații verzi, a fost propusă ideea de *grădini urbane de cartier prin care populația să fie informată cu privire la metode de compostare casnică*.

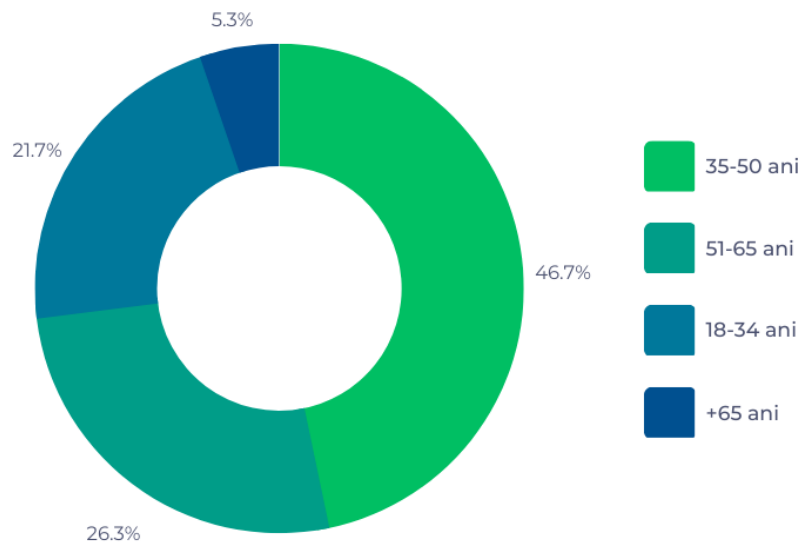
Componenta educațională a fost atinsă de cetățeni prin propunerea unor *spectacole tematice pe subiecte de sustenabilitate, introducerea unor panouri publicitare care promovează bunele maniere urbane, prevenția abandonului de animale de companie pe domeniul public prin campanii de promovare a sterilizării și adopției în detrimentul eutanasierii*.

Există dorință din partea arădenilor de a produce curent electric prin sisteme verzi, în special panouri solare, însă aceștia își doresc pe lângă programe de ajutor financiar și *o platformă de informare cu specialiști în coordonarea acestor achiziții verzi*.

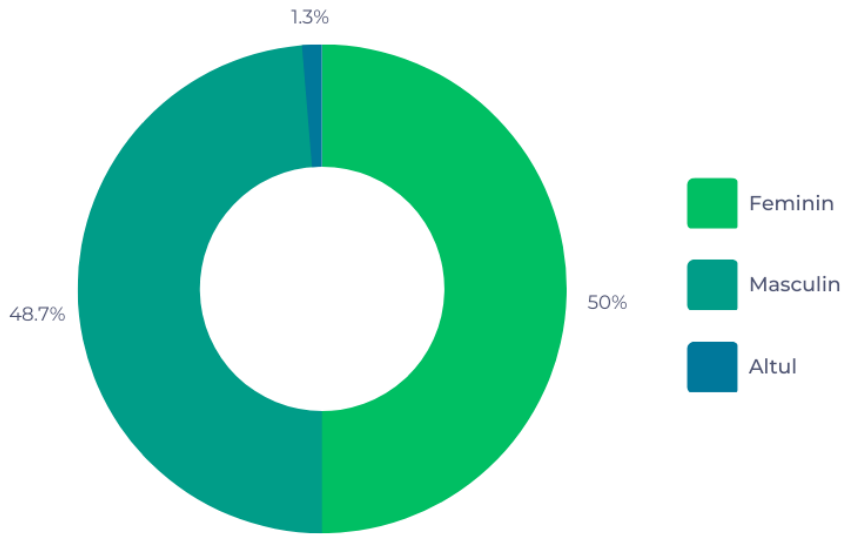
Rezidenții din periferie consideră că nu sunt suficiente investiții pentru a menține același standard de calitate a vieții comparativ cu alte zone ale municipiului. O propunere foarte interesantă pentru ideea de PPP (Parteneriat Public-Privat) se referă la *optimizarea transportului în comun către zonele industriale* unde se deplasează zilnic un număr ridicat de angajați. Ideea se referă la găsirea unei soluții pentru înlocuirea autobuzelor deține de multinaționale pentru transportarea angajaților cu variante ca extinderea liniilor de tramvai către zona industrială sau suplimentarea numărului de tramvaie la orele de vârf. Parteneriatul între administrație și privat este susținut și de propunerea pentru *implicarea stakeholderilor în creionarea de inițiative la nivelul orașului*.

Un accent important a fost pus de dialogul dintre cetățean și administrație. Se pot observa disfuncționalități în modul în care primăria comunică anumite arii de interes către cetățeni. Din cauza oportunităților reduse de stabilire a unui dialog cu cetățenii prin care să fie strâns feedback asupra dezvoltării orașului, oamenii au pasat în autoritatea primăriei toate așteptările pe care le au legate de viitorul Aradului. Prin modelul de leadership administrativ, sarcina primăriei de a îndeplini toate nevoile cetățenilor este mult mai dificilă fără metode de consultare, validare și colaborare punctuală cu cetățenii pentru modelarea viitorului orașului. Numărul de răspunsuri scăzut primit din partea arădenilor (152 din 981) confirmă faptul că orașul trebuie să depună mai mult efort în activarea cetățenilor și menținerea unui dialog constant cu aceștia.

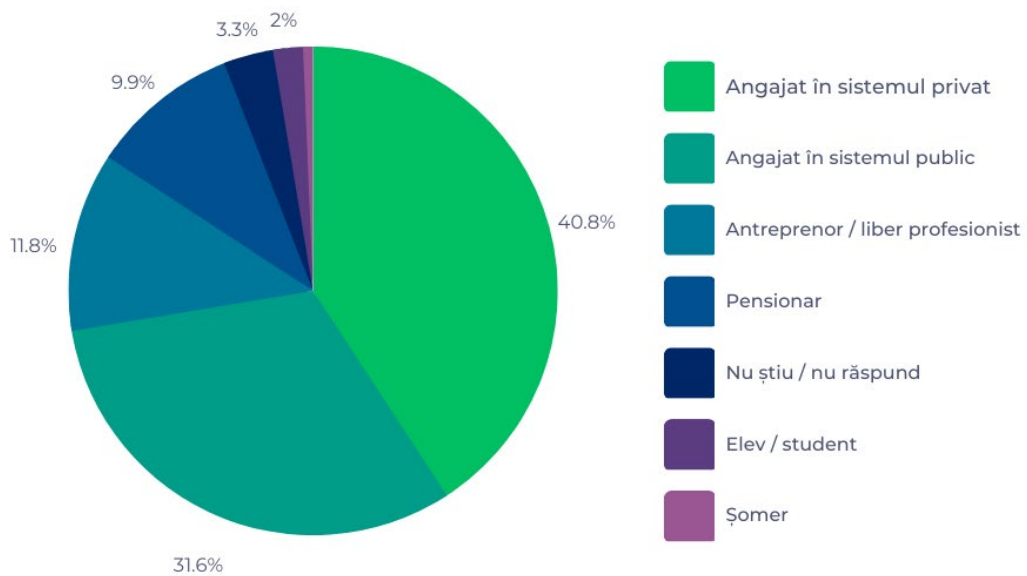
VÂRSTĂ RESPONDENȚI ARAD

GEN RESPONDENȚI ARAD

OCUPAȚIE RESPONDENȚI ARAD

LUGOJ

Lugoj este un oraș cu o comunitate activă care reușește să coaguleze cetățenii în jurul inițiativelor locale chiar dacă este UAT-ul cu cei mai puțini locuitori din cele patru orașe incluse în proiect.

Aproximativ 97,5% dintre respondenți sunt dornici să se implice pentru dezvoltarea verde a orașului. Modul în care își văd implicarea este prin schimbarea comportamentelor astfel încât să aibă un impact mai redus asupra mediului, participarea la activități de voluntariat și participare la consultări publice.

La nivel de implicarea cetățenilor, notele peste 9 includ *Încurajarea și chiar recompensarea comportamentelor ecologice ale cetățenilor și firmelor* (9,27), *Înființarea unei platforme virtuale/online de interacțiune/sesizare probleme/proponeri cu cetățenii* (9,25), *Organizarea de consultări periodice cu cetățenii pentru a găsi soluții noi pentru un oraș mai verde* (9,08) și *derularea unor programe de bugetare participativă verde, în care cetățenii să propună și să voteze proiecte verzi care să fie implementate de către administrația locală* (9,05). La foarte mică distanță se află *Sprijinirea campaniilor de voluntariat pe diferite teme relevante pentru transformarea verde* (8,93). După cum am observat atât în cadrul workshopurilor derulate prin proiect cât și în alte proiecte implementate în Lugoj, comunitatea urbană este un activă și reprezintă un punct forte care poate fi fructificat atât de liderii urbani, mediul de business și administrația publică pentru a implementa inițiative verzi.

La nivel de educație, lugojenii pun accent pe *programe educative pentru copii și elevi, întreprinderea de măsuri de sancționare a unor comportamente care nu sunt ecologice, programe educative pentru adulți, crearea unui fond privat de către firmele locale și multinaționale pentru proiecte verzi și activități pilot cu scop de conștientizare a publicului larg („Ziua Verde”, „Ziua Reciclării”, „Orașul Pedalează”)*.

La nivelul Dezvoltării urbane Verzi, cu nota 9,55 s-a votat pentru *Realizarea unor acțiuni reparatorii pentru cartierele noi deja existente care nu au fost corespunzător planificate*. La mică distanță cu 9,34 se află *Implementarea unor proiecte punctuale, necostisitoare dar cu efecte vizibile, de transformare a unor zone restrânse în spații prietenoase cu omul și cu 9,33 pentru Planificarea unor trasee verzi-albastre de-a lungul apelor curgătoare și a lacurilor cu rol de promenadă/relaxare și reglementarea strictă din punct de vedere urbanistic a spațiilor verzi existente și a zonelor care pot fi plantate, inclusiv centuri verzi, păduri-parc, aliniamente stradale, scuaruri etc.* Atenția pentru regenerare urbană a cartierelor de blocuri (9,23), dezvoltarea proiectelor pilot de economie circulară (8,98) și impunerea de reglementări urbanistice stricte pentru ansamblurile rezidențiale noi (8,87) arată faptul că oamenii sunt preocupați de modul în care arată propriul oraș și nu sunt mulțumiți de situația actuală a patrimoniului deja construit. Prioritatea administrației publice ar trebui să fie pe creșterea calității vieții în cartiere și pe crearea unor spații publice de calitate.

La nivel de Digitalizare, prima opțiune cu 9,47 reprezintă *reducerea birocrăției și eliminarea timpului de așteptare prin folosirea de baze de date comune de către instituții și digitalizarea unor servicii publice*. Următoarele două note au fost de 8,76, respectiv 8,70 pentru *Soluții de tip Smart City pentru economisirea consumului de resurse utilizate pentru servicii publice și Platformă digitală verde, care permite cetățenilor să propună și să voteze implementarea de proiecte verzi, precum și să fie stimulați să adopte comportamente urbane verzi prin “gamificare”*. Cea mai mică notă acordată la acest capitol a fost 8,47 pentru *soluții pentru managementului traficului și încurajării mersului cu transportul public sau bicicleta*. Chiar dacă este un oraș cu un număr redus de cetățeni, povara sistemului birocratic se simte pronunțat de către cetățeni și aceștia își doresc soluții smart care să transparentizeze activitatea administrației și să creeze contextul pentru ca oamenii să se implice în dezvoltarea orașului.

În ceea ce privește **managementul deșeurilor**, toate notele acordate au fost peste 9, prioritatea numărul 1 cu 9,66 fiind *Amenajarea unor centre unde să se poată duce deșeurile separate care nu se pot depune la punctele gospodărești sau nu pot fi preluate săptămânal din poartă în poartă. Colectarea, tratarea și reutilizarea apelor pluviale pentru sisteme de irigații, stropirea străzilor și alte utilizări și Valorificarea tratării termice a deșeurilor colectate pentru a produce biogaz ocupă următoarele două poziții. Amenajarea de puncte gospodărești sub sau supraterane cu acces pe bază de card / coșuri stradale inteligente care să faciliteze colectarea selectivă a deșeurilor astfel încât în viitor să se poată implementa reduceri la tariful de colectare pentru cei care le colectează selectiv și Prevenirea risipei de alimente, prin măsuri de tip "Banca de alimente" care colectează surplus de mâncare și îl distribuie către grupuri vulnerabile* au primit 9,1 respectiv 9,09 ca note. Aceste aprecieri indică atât dorințele cât și provocările cu care se confruntă lugojenii. Pentru a încuraja comportamentele verzi și răspunde celor indicate în chestionar, administrația publică ar trebui să identifice soluții pentru colectarea conformă a deșeurilor și valorificarea acestora unde condițiile permit.

Cea mai mică notă din chestionar dată de cetățenii Lugojului este la capitolul mobilitate urbană pe criteriul *Descurajarea deplasării cu autoturismul propriu pentru beneficiul și siguranța celorlalți utilizatori, prin măsuri coercitive (creșterea costului parcurii publice și rezidențiale, creșterea impozitului pentru anumite categorii de vehicule sau restricționarea pătrunderii în anumite zone din oraș cu autovehiculul personal); unde s-a dat 6,61. Cea mai ridicată notă pentru mobilitatea urbană este 8,99 și se referă la *Încurajarea deplasărilor pe jos sau cu bicicleta/trotineta, prin accesibilizarea zonelor de tranzit și promenadă și prin creșterea siguranței utilizatorilor vulnerabili. Pe locul doi se află cu 8,83 Încurajarea transportului public, prin extinderea, optimizarea și modernizarea acestuia (achiziția de vehicule nepoluante, creșterea frecvenței, menținerea unor prețuri acceptabile la bilete etc.).* Aceste răspunsuri arată că deși sunt de acord cu transportul nepoluant și modernizarea transportului public, lugojenii sunt încă reticenți când vine vorba de a renunța la utilizarea autoturismului personal. Note mai mici au primit și *încurajarea achiziției de vehicule electrice pentru serviciile publice, nota 7,7, și soluții digitale pentru mobilitate urbană alternativă (car-sharing, car-pooling etc.)* cu 7,64. O explicație în acest sens ar fi dimensiunile mici ale orașului, unde nu ar avea sens aceste servicii existând deja servicii tradiționale de taximetrie, maxi-taxi etc. Bicicleta face parte din trecutul istoric al Lugojului, orașul fiind cunoscut ca „Orașul Bicicletelor”, iar crearea de infrastructură necesară acestui mijloc de transport este vitală. Fiind un oraș mic, bicicleta poate fi o opțiune de mobilitate pe distanțe scurte. Legat de achiziția de autovehicule electrice, respondenții au dat o notă care arată că înțeleg beneficiile eliminării gazelor de eșapament dar nu văd această investiție prioritară pentru administrația publică.*

La nivel de eficiență energetică, favoritele cu 9,41 sunt *Acordarea de facilități fiscale pentru proprietarii care își reabilitează singuri clădirile și Modernizarea iluminatului public prin crearea unui sistem inteligent și sustenabil de gestiune (dimming, LED și resurse regenerabile). Urmează cu 9,28 Realizarea de către autoritățile locale a unor facilități de producere a energiei verzi (parcuri eoliene, solare etc.) pentru alimentarea clădirilor și a echipamentelor publice și cu 9,02 Stimularea și facilitarea pentru producerea de energie verde la nivelul fiecărei clădiri (instalare de panouri solare, pompe de căldură etc.* Acești indicatori arată disponibilitatea lugojenilor de a-și reabilita locuințele dar și faptul că au nevoie de o susținere financiară pentru a întreprinde lucrările, precum și intenția de a deveni prosumatori de energie electrică. Reducerea costurilor ca urmare a inițiativelor verzi este bine cunoscută de cetățeni, motiv pentru care notele pentru proiecte în acest sens sunt de peste 9. Comparativ cu celelalte orașe incluse în proiect, Lugojul a acordat cea mai mare notă pentru *Realizarea de audituri energetice pentru toate clădirile și certificarea celor eficiente energetic ca "clădiri verzi" care să beneficieze de diferite facilități;* adică 8,5. Având în vedere prioritizarea și notele acordate, putem spune că Lugojul este orașul care înțelege cel mai bine cum eficiența energetică poate produce o mai bună calitate a vieții pentru cetățeni.

Propunerile venite din partea cetățenilor se referă în principal la creșterea numărului de copaci de pe raza municipiului și la o mai bună prezență a polițiștilor locali pentru a sancționa neregulile din oraș. Totodată, am strâns propuneri strategice pentru transformarea pe termen lung a Lugojului.

La nivel de independență energetică, există mai multe propuneri pentru crearea de stații electrice, instalații de biogaz și panouri solare, construirea unei hidrocentrale pe Timiș, producerea de hidrogen care să fie utilizat de autobuze alimentate pe hidrogen.

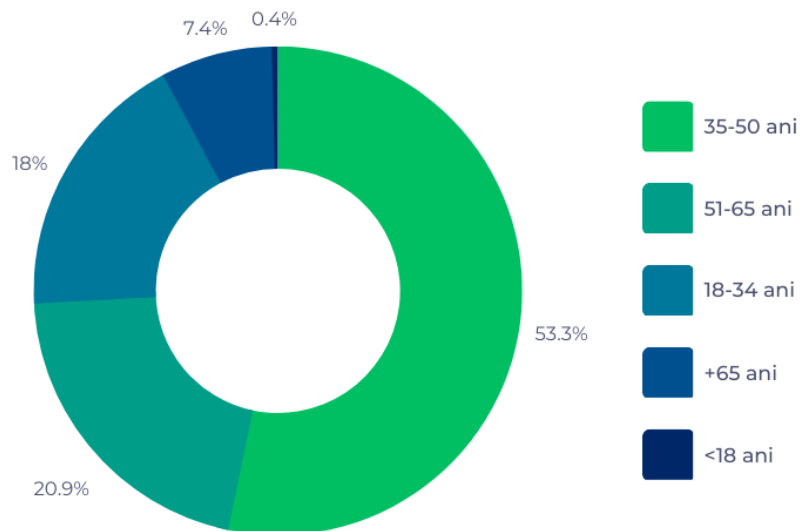
Legat de valorificarea râului Timiș, propunerile se referă la crearea unei infrastructuri care să permită practicarea sporturilor de apă, utilizarea turistică a râului și crearea de acțiuni care să pună în valoare Timișul.

La nivel de mobilitate, oamenii își doresc piste de biciclete sigure care să conecteze municipiul de localitățile limitrofe, decongestionarea traficului prin microbuze școlare care să preia elevii de acasă și să îi transporte către unitățile de învățământ, crearea zonelor de promenadă, crearea de parcări supraetajate pentru a elibera străzile și eliminarea circulației motorizate din centrul orașului.

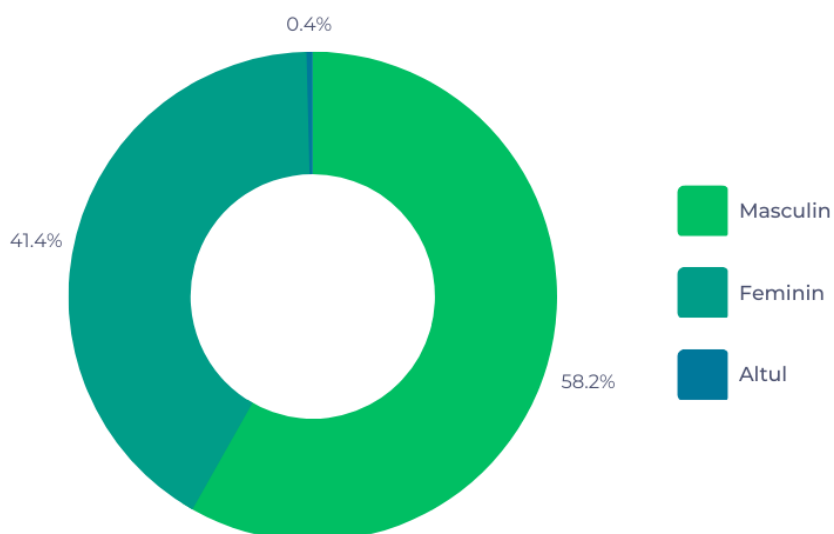
Problema cel mai des reclamată de către respondenți este menținerea curățeniei urbane. Pe lângă măsuri punitive de tipul amenzi și monitorizarea străzilor cu ajutorul camerelor video pentru a-i identifica pe cei care nu respectă mediul urban, lugojenii doresc să se implice activ în îngrijirea spațiilor publice. O propunere se referă la reducerea impozitului pe locuință pentru cei care îngrijesc spațiile din proximitatea caselor și blocurilor. O altă solicitare este stoparea poluării olfactive de la deponeul ecologic din Ghizela. S-a remarcat dorința de implicare în acțiuni de voluntariat dedicate curățirii orașului.

Lugojul a strâns 244 de răspunsuri de la rezidenți. Considerând gradul ridicat de complexitate al întrebărilor și propunerile concrete venite dinspre cetățeni, putem spune că orașul se bucură de o comunitate efervescentă, energică și care este dornică să se implice pentru dezvoltare orașului. Pentru că se află într-o poziție geografică favorabilă datorită prezenței autostrăzii și a legăturilor feroviare, precum și distanța relativ mică față de centrul regional Timișoara, Lugojul are potențialul de a deveni un oraș magnet pentru mediul de business și astfel compensa dificultățile financiare cu care se confruntă un municipiu de mărimea sa. Orașele mici și medii sunt mult mai potrivite pentru proiecte de orașe smart și sustenabile, însă condiția este să aibă o comunitate activă și implicată. Lugojul poate profita de această caracteristică și canaliza energiile oamenilor pentru a modela împreună viitorul orașului.

VÂRSTĂ RESPONDENȚI LUGOJ

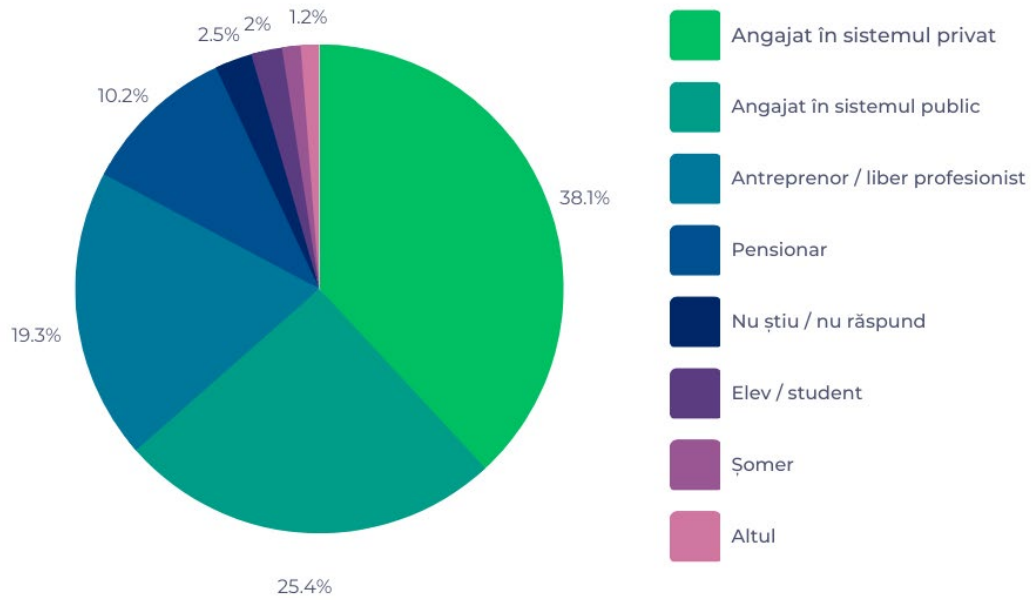

GEN RESPONDENȚI LUGOJ

OCUPAȚIE RESPONDENȚI

LUGOJ

REŞİTA

Reșița este orașul care suportă cele mai profunde transformări în acești ani, din cauza marilor proiecte de infrastructură dar și a fondurilor europene atrase de administrație.

Peste 95% din cetățenii din Reșița care au răspuns la chestionar au spus că sunt dispuși să se implice în transformarea verde a orașului, fie prin acțiuni de voluntariat, fie prin schimbarea comportamentului, astfel încât să aibă un impact mai redus asupra mediului, dar să participe activ și la consultările cu privire la măsurile ce ar trebui întreprinse pentru a transforma orașul în unul mai verde.

La nivel de implicarea cetățenilor, cea mai ridicată notă a fost acordată înființării unei platforme virtuale online de interacțiune sesizare probleme sau propuneri cu cetățenii. De asemenea organizarea de consultări publice cu cetățenii pentru a găsi soluții noi pentru un oraș mai verde și derularea unor programe de bugetare participativă în care cetățenii să propună și să voteze proiecte verzi care să fie implementate de către administrația locală a primit un număr mare de voturi.

La nivel de educație, s-a votat pentru programe educative pentru copii și elevi, însă și pentru adulți. De asemenea s-a votat pentru întreprinderea de măsuri de sancționare a unor comportamente care nu sunt ecologice (de exemplu taxe mari pentru cei care nu colectează separat sau care aruncă deșeuri)

La nivelul Dezvoltării Urbane Verzi, notele maxime le-au primit planificarea unor trasee verzi-albastre de-a lungul apelor curgătoare și a lacurilor cu rol de promenadă, relaxare, precum și realizarea unor acțiuni reparatorii pentru cartierele noi deja existente care nu au fost corespunzător planificate (noi spații verzi). Partea de acupunctură urbană a fost, de asemenea printre preferințele reșițenilor, ei votând și pentru *Implementarea unor proiecte punctuale, necostisitoare dar cu efecte vizibile, de transformare a unor zone restrânse în spații prietenoase cu omul (mobilier urban de calitate, vegetație abundentă etc.)*

La nivel de Digitalizare, cea mai mare dorință a cetățenilor din Reșița a fost reducerea birocrăției și o interacțiune mai eficientă cu administrația. Respondenții din Reșița au votat pentru reducerea birocrăției și eliminarea timpului de așteptare al cetățenilor prin folosirea de baze de date comune de către instituții și digitalizarea unor servicii publice (se elimină cantitatea de hârtie utilizată și se elimină deplasările către instituțiile publice)

În ceea ce privește **managementul deșeurilor**, lucrurile au fost foarte strânse, voturile făcând diferențe foarte mici între majoritatea întrebărilor. Cea mai votată a fost cea legată de amenajarea unor *centre unde să se poată duce deșeurile separate care nu se pot depune la punctele gospodărești sau nu pot fi preluate săptămânal din poartă în poartă (de ex. deșeuri din construcții/demolări, mobilier, electronice și electrocasnice, deșeuri textile etc.)* Colectarea, tratarea și reutilizarea apelor pluviale pentru sisteme de irigații, stropirea străzilor și alte utilizări, a fost de asemenea preferată de respondenții reșițeni. *Prevenirea risipei de alimente, prin măsuri de tip "Banca de alimente" care colectează surplus de mâncare și îl distribuie către grupuri vulnerabile* a strâns un număr impresionant de voturi. Celelalte două au atins și ele note maxime și anume *Valorificarea tratării termice a deșeurilor colectate pentru a produce biogaz și Amenajarea de puncte gospodărești sub sau supraterane cu acces pe bază de card / coșuri stradale inteligente care să faciliteze colectarea selectivă a deșeurilor astfel încât în viitor să se poată implementa reduceri la tariful de colectare pentru cei care le colectează selectiv.*

Cea mai mică notă din chestionar a fost dată de respondenți la capitolul de **mobilitate urbană**. La întrebarea *Descurajarea deplasării cu autoturismul propriu pentru beneficiul și siguranța celorlalți utilizatori, prin măsuri coercitive (creșterea costului parcurii publice și rezidențiale, creșterea impozitului pentru anumite categorii de vehicule sau restricționarea pătrunderii în anumite zone din oraș cu autovehiculul personal)* nota acordată de respondenții din Reșița a fost 5.71, asta spunând multe despre cât de mult este preferată mașina personală pentru a te deplasa în oraș. *Încurajarea transportului public, prin extinderea, optimizarea și modernizarea acestuia (achiziția de vehicule nepoluante,*

creșterea frecvenței, menținerea unor prețuri acceptabile la bilete etc.) a fost cea mai votată soluție de pe domeniul mobilității, urmată de Implementarea sistemelor smart de gestionare a traficului (senzori, semaforizări inteligente, baze de date cu trasee, vehicule autonome, IoT etc.) și de Încurajarea deplasărilor pe jos sau cu bicicleta/trotineta, prin accesibilizarea zonelor de tranzit și promenadă și prin creșterea siguranței utilizatorilor vulnerabili. Deși noi considerăm a fi una dintre cele mai importante soluții, Reorganizarea cartierelor după conceptul "orice ai nevoie la 15 minute de mers pe jos" și limitarea vitezei la 30 km/h în zonele rezidențiale pentru a reduce dependența de mașină și a crește siguranța rutieră, ea nu s-a aflat decât pe locul 4 în preferințele reșitenilor.

La nivel de eficiență energetică, 4 soluții au primit note de peste 9, ceea ce înseamnă că cetățenii le consideră extrem de importante și își doresc să le vadă realitate. Cea mai importantă *Acordarea de facilități fiscale pentru proprietarii care își reabilitează singuri clădirile* a primit o notă de 9.21, urmată de 9.16 pentru *Modernizarea iluminatului public prin crearea unui sistem inteligent și sustenabil de gestiune (dimming, LED și resurse regenerabile)*, *Realizarea de către autoritățile locale a unor facilități de producere a energiei verzi (parcuri eoliene, solare etc.) pentru alimentarea clădirilor și a echipamentelor publice* precum și *Stimularea și facilitarea pentru producerea de energie verde la nivelul fiecărei clădiri (instalare de panouri solare, pompe de căldură etc.)* au fost celelalte două soluții/proponeri care au primit notă mare din partea cetățenilor. Cea mai nedorită măsură de către populație a fost *Branșarea /rebranșarea clădirilor la sisteme centralizate de termoficare/răcire pe bază de energie verde* care a primit o notă de 6,54.

În ceea ce privește alte propuneri care nu s-au regăsit în chestionarul nostru, însă cetățenii din Reșița consideră că sunt importante pentru orașul lor, au fost legate de amenajarea spațiilor verzi, sau transformarea unor locuri neutilizate în spații verzi, cu mobilier urban de calitate, ba chiar dotarea acestor spații cu aparate folosite la sport. De asemenea unii cetățeni doresc să existe containere de colectare selectivă, moderne, care să păstreze curățenia în jurul lor, astfel încât locurile de colectare de deșeuri să fie curate și igienizate, iar pentru cei care produc foarte mult gunoi menajer care nu e depozitat conform reglementărilor să existe o suprataxare sau amenzi. Aici a fost un comentariu legat de colectarea selectivă, care pare să fie implementată fără efect în cazul în care deșeurile sunt ridicate împreună de o singură mașină care le amestecă. Cât mai multe centre de reciclare a sticlelor de plastic, sticle a fost o altă propunere. De asemenea s-a propus și crearea de centre de colectare și a uleiurilor de gătit (mari poluatori), de preferat o metoda de recompensă pentru cei care fac acest efort. Iar ca o continuare a acestor propuneri s-au cerut amenzi pentru cei care nu selectează deșeurile, în ideea că doar așa se vor lua lucrurile serios în această direcție. Avertismente/ Amenzi pentru cine nu păstrează spațiile verzi, distruge mobilier urban, aruncă deșeuri pe spațiul public/în mijlocul bulevardului.

De asemenea mai mulți cetățeni au propus *Taxe și impozite mai mari pentru clădirile lăsate în paragină sau spații comerciale închise*. La nivel de poluare, sugestiile au fost legate de marii poluatori din oraș care trebuie verificați și constrânși prin măsuri de politici locale să devină mai verzi. Mai multe sugestii au venit pe siguranță și securitate, sugestii care încurajează montarea de *Camere video în zonele limitrofe verzi în care se aruncă des deșeuri și pedepsirea aspră a indivizilor care poluează voit*. O altă cerință din partea cetățenilor a fost organizarea la nivel local a unor zile speciale (obligatorii) în fiecare cartier pentru curățenia și întreținerea spațiilor comune, zile în care locatarii să participe activ la activități de curățenie, reparații, întreținere spații comune. O altă propunere care stimulează conceptul de oraș verde este legată de transformarea pădurilor din jurul orașului în păduri parc administrate de Ocolul Silvic al Banatului Montan. De asemenea propunerile au vizat și ecologizarea râului Bârzava.

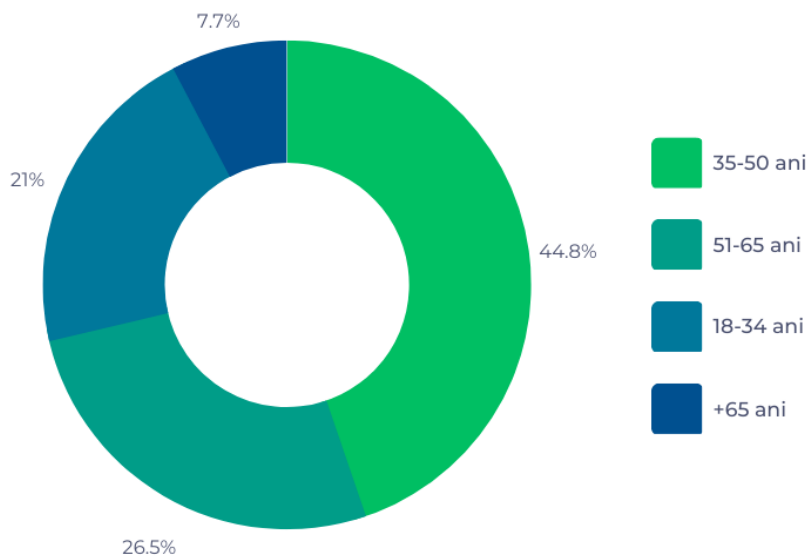
Una din propunerile interesante a fost cea legată de *desemnarea unui reprezentant al primăriei care să răspundă pentru fiecare cartier în parte și să țină legătură cu asociațiile de proprietari*. Să fie o concurență între responsabilii primăriei/ cartiere vizavi de frumusețe și utilitate. Ca propunere strategică, pe termen lung am reținut ideea de *Integrare a localităților adiacente Reșiței în planul de dezvoltare pe termen lung și realizarea de legături (trasee velo/pietonale) cu acestea, în același timp promovând reglementări urbanistice mai stricte în aceste localități în vederea promovării turistice (Secu, Cuptoare spre exemplu) și dezvoltând programe de susținere a activităților de recreere și promovare a patrimoniului local (restaurante cu specific zonal, muzee, ateliere etc.)*.

La nivel de mobilitate urbană o propunere a fost extinderea proiectului de închiriere gratuită a bicicletelor în mai multe zone ale orașului. De asemenea o altă propunere a fost eliminarea traficului auto din zonele de rezidențiale și realizarea de parcări subterane. *Limitarea vitezei la max. 5 km/h pe străzi, în interiorul cartierelor, în zonele școlare etc. Supraimpozitarea automobilelor mai vechi de 7 ani. Introducerea unei taxe timbru verde generale pentru autoturisme, indiferent de vechime, în funcție de grad de poluare, putere cilindrică, tip motorizare etc.* Tot la nivel de mobilitate mai multe propuneri au venit pe parte de locuri de parcare, terane sau subterane, parcări etajate, pe cât posibil cu nivele subterane cât mai multe pentru o mai mare eficiență. De asemenea una din propuneri a fost pentru crearea de parcări acoperite cu loc rezervat pentru o luna calendaristica, acces pe baza de card și cu un anumit număr de intrări-ieșiri lunare, de ex. 8 intrări-ieșiri 30 lei, 16 intrări-ieșiri 100 lei, 31 intrări -ieșiri 300 lei, astfel încât să existe cost cât mai mic pentru cei care folosesc foarte puțin auto pentru a circula în oraș. Tot la nivel de mobilitate o propunere a fost Implementarea unui sistem de răscumpărare a mașinilor mai vechi de 15 ani și interzicerea înmatriculării mașinilor cu norma de poluare mai mică decât EURO 4 în județ. Eficientizarea ridicării autovehiculelor abandonate de pe spațiul public cât și oferirea de facilități pentru ridicarea autovehiculelor nefuncționale de pe spațiile verzi private sau concesionate.

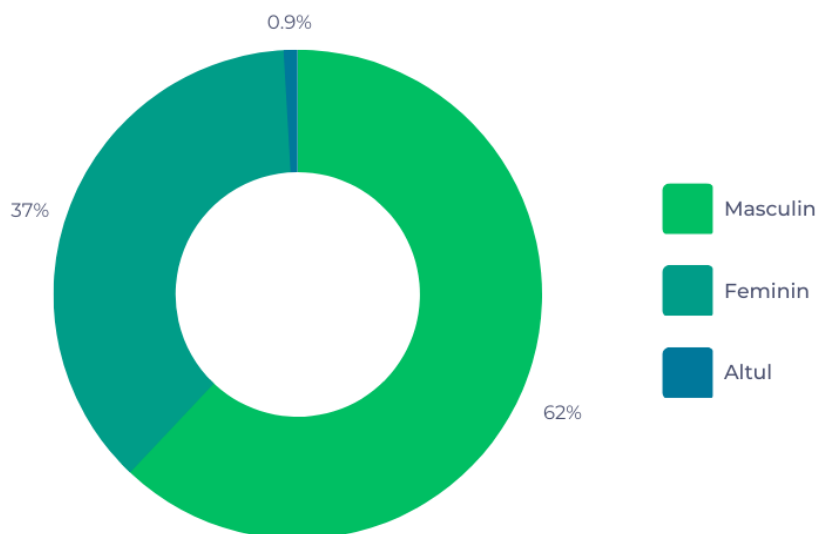
Alocarea de fonduri din partea administrației pentru refacerea țevăriei de alimentare/scurgere din oraș (în special la blocuri) și pentru curățarea/drenarea apelor din pivnițele/subsolurile blocurilor. Crearea, montarea de mai multe bănci, mobilier urban, în locuri circulante, bulevarde străzi, scări de asociații, Parcuri florale (au fost mai multe propuneri pentru a vedea mai multe flori prin Reșița), amenajare de terenuri de sport în aer liber pentru a stimula lumea să practice sportul. O altă propunere a fost cea legată de lumini solare la fiecare asociație de locatari, iluminat verde și pentru lumini pe timpul sărbătorilor de iarnă.

La Reșița au răspuns peste 320 de cetățeni fiind unul din cele mai active orașe din cele 4 unde am desfășurat această consultare. Traectoria de dezvoltare din ultimii ani a orașului arată intenția de a valorifica potențialul municipiului în domenii ca regenerarea urbană, mobilitate sustenabilă, pregătirea resursei umane și eficientizarea energetică. Chestionarul Verde reliefează faptul că reșițenii doresc să fie tot mai implicați în creionarea viitorului orașului, ceea ce prezintă un potențial pentru primărie ca să obțină susținerea necesară pentru derularea următoarelor proiecte. Oamenii sunt cea mai importantă resursă a unui oraș și, dacă aceștia au contextul de a deveni cetățeni activi, pot aduce dezvoltare în zonele care completează proiectele majore. Vorbim aici despre crearea unui spirit comunitar, responsabilizarea cetățenilor și educarea publicului, acțiuni mult mai potrivite de implementat de societatea civilă decât de administrația publică.

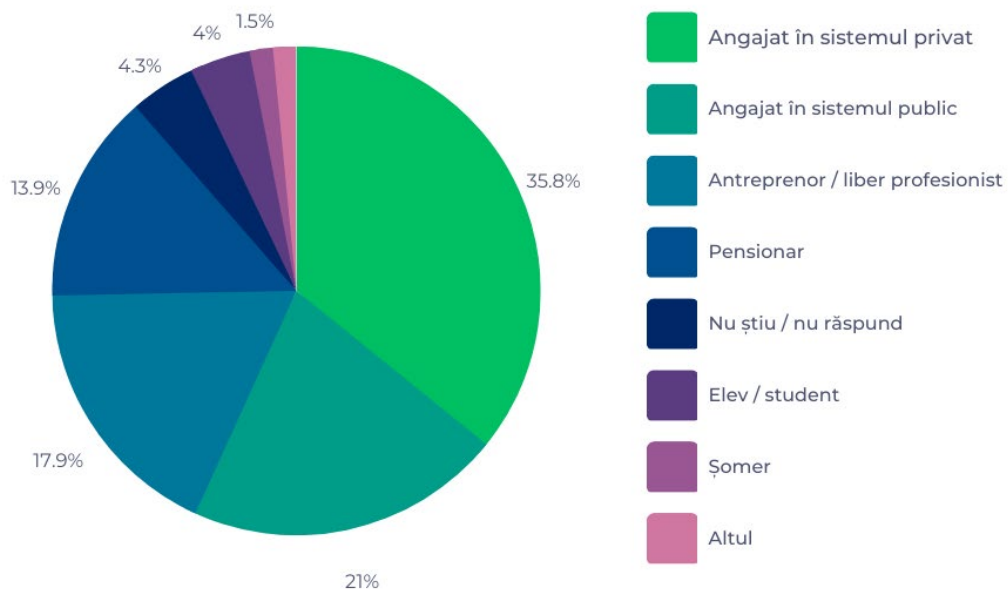
VÂRSTĂ RESPONDENȚI REȘIȚA

GEN RESPONDENȚI REȘIȚA

OCUPAȚIE RESPONDENȚI REȘIȚA

TIMIȘOARA

Timișoara este polul de dezvoltare al regiunii Vest. Orașul a fost desemnat Capitala Culturală Europeană 2023, ceea ce contribuie puternic la consolidarea brandului Timișoarei de lider european în domeniul activităților culturale, dezvoltării sustenabile și mediu de business de excelență.

Aproximativ 94% din cetățenii din Timișoara care au răspuns la chestionar au spus că sunt dispuși să se implice în transformarea verde a orașului, fie prin acțiuni de voluntariat, fie prin schimbarea comportamentului, astfel încât să aibă un impact mai redus asupra mediului, dar să participe activ și la consultările cu privire la măsurile ce ar trebui întreprinse pentru a transforma orașul în unul mai verde.

La nivel de implicarea cetățenilor, cea mai ridicată notă a fost 8,77 și acordată *înființării unei platforme virtuale online de interacțiune sesizare probleme sau propuneri cu cetățenii*. De asemenea, *derularea unor programe de bugetare participativă în care cetățenii să propună și să voteze proiecte verzi care să fie implementate de către administrația locală, încurajarea și recompensarea comportamentelor ecologice ale cetățenilor și firmelor, și organizarea de consultări publice cu cetățenii pentru a găsi soluții noi pentru un oraș mai verde* au primit un număr mare de voturi, cu notele 8,7, 8,64 și 8,44.

La nivel de educație, s-a votat *pentru programe educative pentru copii și elevi (8,39), însă și pentru adulți (8,23)*. De asemenea s-a votat cu 8,36 pentru *întreprinderea de măsuri de sancționare a unor comportamente care nu sunt ecologice (de exemplu taxe mari pentru cei care nu colectează separat sau care aruncă deșeuri)*.

La nivelul Dezvoltării Urbane Verzi, notele peste 9 le-au primit *planificarea unor trasee verzi-albastre de-a lungul apelor curgătoare și a lacurilor cu rol de promenadă, relaxare, precum și regenerarea urbană a cartierelor de blocuri, cu accent pe degajarea spațiilor ocupate de chioșcuri, garaje, mașini parcate neregulamentar, zone de depozitare necorespunzătoare a deșeurilor, construcții abandonate etc.* Puțin sub prag, cu 8,98 și 8,97 avem și *Realizarea unor acțiuni reparatorii pentru cartierele noi deja existente care nu au fost corespunzător planificate* Implementarea unor proiecte punctuale, necostisitoare dar cu efecte vizibile, de transformare a unor zone restrânse în spații prietenoase cu omul (mobilier urban de calitate, vegetație abundentă etc.)

La nivel de Digitalizare, prioritatea Timișoarei cu 8,97 este *reducerea birocrăției și eliminarea timpului de așteptare al cetățenilor prin folosirea de baze de date comune de către instituții și digitalizarea unor servicii publice (se elimină cantitatea de hârtie utilizată și se elimină deplasările către instituțiile publice)*. Respondenții au votat pentru *soluții Smart City pentru managementul traficului și încurajării utilizării transportului public sau bicicletei*.

În ceea ce privește **managementul deșeurilor**, primele trei poziții au fost strânse din punct de vedere al voturilor. Cel mai mare scor de 8,97 l-a obținut *Amenajarea unor centre unde să se poată duce deșeurile separate care nu se pot depune la punctele gospodărești sau nu pot fi preluate săptămânal din poartă în poartă (de ex. deșeuri din construcții/demolări, mobilier, electronice și electrocasnice, deșeuri textile etc.)*. Cu 8,92 și 8,9 avem *Colectarea, tratarea și reutilizarea apelor pluviale pentru sisteme de irigații, stropirea străzilor și alte utilizări, respectiv Valorificarea tratării termice a deșeurilor colectate pentru a produce biogaz*.

Cea mai mică notă din chestionar a fost dată de respondenți la capitolul de **mobilitate urbană**. La întrebarea *Descurajarea deplasării cu autoturismul propriu pentru beneficiul și siguranța celorlalți utilizatori, prin măsuri coercitive (creșterea costului parcurii publice și rezidențiale, creșterea impozitului pentru anumite categorii de vehicule sau restricționarea pătrunderii în anumite zone din oraș cu autovehiculul personal)* nota acordată de respondenții din Timișoara a fost 6,57, asta spunând multe despre cât de mult este preferată mașina personală pentru a te deplasa în oraș. *Încurajarea transportului public, prin extinderea, optimizarea și modernizarea acestuia (achiziția de vehicule*

*nepoluante, creșterea frecvenței, menținerea unor prețuri acceptabile la bilete etc.) a fost cea mai votată soluție de pe domeniul mobilității, cu 9,07, urmată de *Încurajarea deplasărilor pe jos sau cu bicicleta/trotineta, prin accesibilizarea zonelor de tranzit și promenadă și prin creșterea siguranței utilizatorilor vulnerabili și Reorganizarea cartierelor după conceptul "orice ai nevoie la 15 minute de mers pe jos" și limitarea vitezei la 30 km/h în zonele rezidențiale pentru a reduce dependența de mașină și a crește siguranța rutieră.**

La nivel de eficiență energetică, nicio soluție nu a primit note de peste 9, probabil subiectul nefiind atât de bine comunicat în rândul publicului timișorean. Cea mai importantă opțiune pentru timișoreni este *Acordarea de facilități fiscale pentru proprietarii care își reabilitează singuri clădirile*, care a primit o notă de 8,75, urmată de 8,74 pentru *Modernizarea iluminatului public prin crearea unui sistem inteligent și sustenabil de gestiune (dimming, LED și resurse regenerabile)*, după care avem cu 8,7 *Realizarea de către autoritățile locale a unor facilități de producere a energiei verzi (parcuri eoliene, solare etc.) pentru alimentarea clădirilor și a echipamentelor publice* precum și cu 8,51 *Stimularea și facilitarea pentru producerea de energie verde la nivelul fiecărei clădiri (instalare de panouri solare, pompe de căldură etc.)*. Cea mai nedorită măsură de către populație a fost *Branșarea /rebranșarea clădirilor la sisteme centralizate de termoficare/răcire pe bază de energie verde* care a primit o notă de 7,54.

Propunerile cetățenilor au fost cât se poate de diverse pentru un oraș atât de complex și cu nevoi atât de diferite din partea comunității.

Pentru conceptul larg de sustenabilitate vorbim atât de creșterea spațiului verde cât și protejarea celui existent. Au existat propuneri pentru crearea unui sistem de utilizare a apei geotermale pentru încălzirea locuințelor și înlocuirea CET Sud Colterm cu variante mai verzi. Cetățenii au propus și suprataxarea autovehiculelor în funcție de norma de poluare și numărul de autoturisme per familie. Există dorință din partea cetățenilor pentru ca aceștia să devină prosumatori și cer ajutor din partea administrației pentru a le facilita achiziția de panouri solare, precum și ajutor pentru cei care doresc să reabiliteze blocurile pe fonduri proprii.

Timișorenii își doresc mai multă transparență în angajările la instituții și reducerea aparatului administrativ. Mai multe reguli sunt cerute și pentru dezvoltarea urbanistică adecvată a municipiului. Aceste două criterii sunt subscrise noțiunii de digitalizare, pot avea impact asupra mediului și pot contribui la creșterea încrederii cetățenilor în administrație.

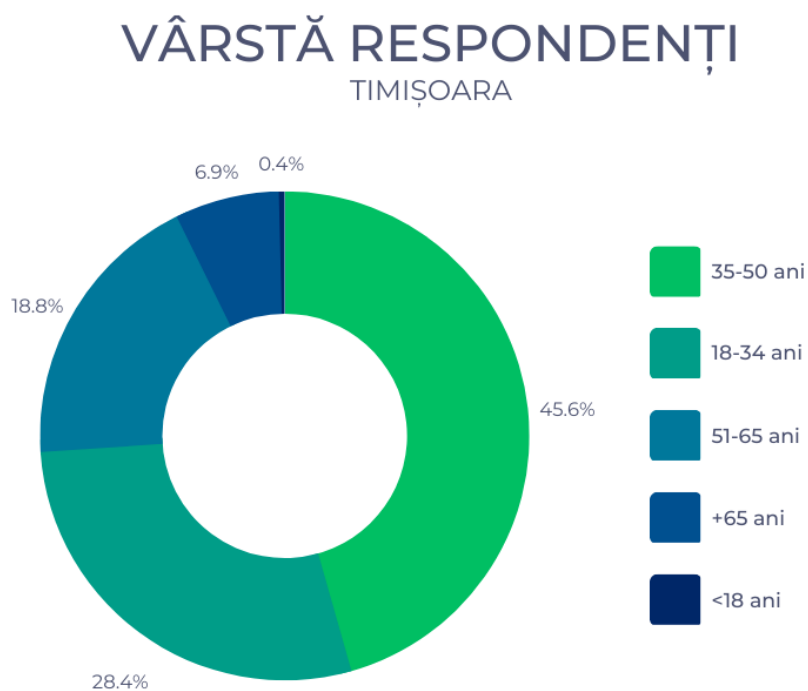
S-a pus un accent special pe siguranța în trafic. Bicicliștii nu se simt în siguranță pe traseele unde împart banda cu autoturismele sau unde există pistă neprotejată de fluxul de autoturisme. În același timp, pietonii nu se simt în siguranță în zonele unde pistele sunt amplasate pe trotuar.

Respondenții consideră că este nevoie de campanii de informare adresate cetățenilor și care să implice mass-media pentru a crea comportamente verzi. În același timp, timișorenii cer sancționarea comportamentelor non-ecologice cum ar fi aruncarea gunoiului pe spațiul public, parcarea în zonele de acces (alei, scările blocurilor)

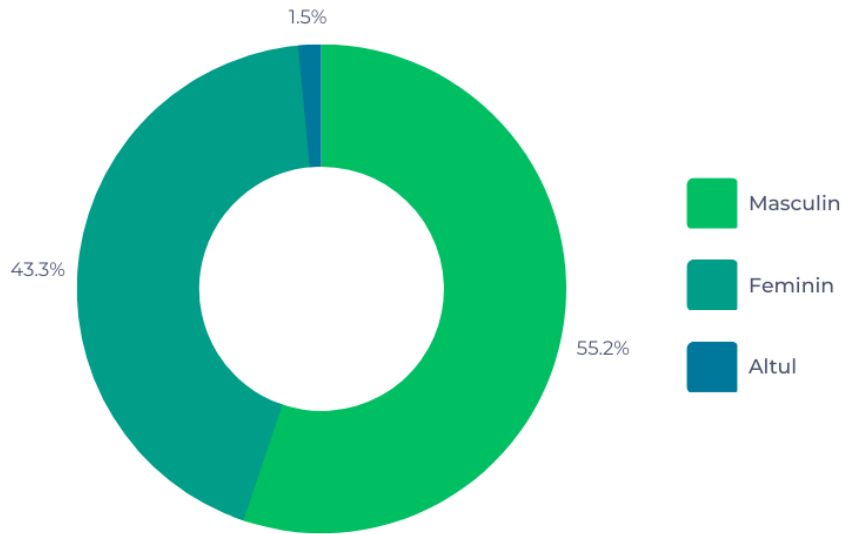
Principala problemă ce ține de trafic și reclamată de respondenți este lipsa de variante decât mașina proprie pentru persoanele care trăiesc în zona metropolitană și au serviciul în Timișoara. O propunere pentru creșterea gradului de siguranță pentru șoferi este plantarea unui gard viu care să delimiteze benzile între sensuri pe marile bulevarde.

La nivel de clădire a comunității, câteva propuneri sunt crearea unor grădini urbane, programe de voluntariat pentru întreținerea spațiilor verzi și crearea unui sentiment de apartenență prin artă stradală și parcuri pentru toate vârstele în proximitatea blocurilor.

Timișoara a strâns 261 de răspunsuri din partea cetățenilor. Am reușit să ajungem la o gamă diversă de cetățeni despre care putem vedea că au priorități diferite pentru modul în care și-ar dori să arate orașul. Este clar că pentru a aduce vocile la unison trebuie ca administrația publică, liderii urbani din societatea civilă și mediul de business să lucreze împreună pentru a trasa o viziune pentru Timișoara. Putem spune că Timișoara este unul dintre orașele magnet ale României, în competiție cu orașe ca Iași sau Cluj-Napoca, un oraș în plină schimbare, iar titlul de Capitală Culturală Europeană poate să îi genereze efervescența de care are nevoie. Timișoara are resursa umană necesară pentru a deveni un lider în domeniul sustenabilității.

GEN RESPONDENȚI TIMIȘOARA

OCUPAȚIE RESPONDENȚI TIMIȘOARA

